

РАБОТЕН ЛИСТ 1

„МУЗЕЯТ НА „НИКОТИАНА““

Литература

10 клас

Група № _____ Имена на участниците: _____

Кои сте вие днес

Фирмата отдавна я няма. От нея е останал един музей с няколко витрини и вие сте хората, които ги поддръжат.

Всяка витрина е за един човек. В нея влиза един-единствен предмет – онова, което е останало от него, след като всичко останало се е разпиляло. Под предмета стои табелка.

Вашият човек: _____

Задача 1. Предметът (4 минути)

Изберете един предмет, който да остане от вашия човек. Може да е нещо, което наистина се среща в текста, може и да е нещо, което той със сигурност е държал в ръцете си.

Едно условие: предметът трябва да казва нещо за него, което той самият не би признал на глас.

Предметът: _____

Защо точно той – едно изречение:

Задача 2. Табелката (5 минути)

Табелките в музеите са къси. Вашата е от три реда и всеки ред отговаря на един въпрос.

- Какво е това:

- Какво е получил човекът, на когото е принадлежало:

- Какво е дал за него:

Задача 3. Един ред от текста (2 минути)

Намерете едно място в текста, което оправдава третия ред от табелката ви. Препишете го или посочете къде е.

Откъснете табелката и я залепете на гъската при останалите. Предметът остава само на думи – никой не носи нищо.

РАБОТЕН ЛИСТ 2

„СЪЩОТО, НО ДНЕС“

Литература

10 клас

Група № _____ Имена на участниците: _____

За какво става дума

Романът е писан преди осемдесет години и в него се търгува с тютюн. Днес не се търгува с тютюн, но се търгува.

По-долу има шест случая. Учителят ще ви каже кой е вашият. Случаите са измислени, но нищо в тях не е невъзможно.

• СЛУЧАЯТ 1

Млад човек работи от година в голяма фирма и се справя добре. Шефът му го вика и му подава отчет за подпис. В отчета има числа, които той знае, че не са верни – не са фалшиви, но са подредени така, че да заблудят. „Всички го подписват – казва шефът. – До година си на моето място.“

• СЛУЧАЯТ 2

Жена ръководи екип от девет души. Идва нареждане да съкрати двама до петък. Тя знае кои двама носят най-малко пари на фирмата и знае също, че единият от тях сам издържа две деца. Никой няма да я попита как е избрала.

• СЛУЧАЯТ 3

Човек получава предложение за работа, за която е мечтал. Условието е да се премести в друг град за три години. У дома остава родител, който вече не се справя сам. Другият роднина казва: „Върви, ще се оправим някак.“

• СЛУЧАЯТ 4

Момиче на осемнайсет получава оферта да рекламира продукт, който не използва и в който не вярва. Парите са колкото три месеца работа на майка му. Никой няма да разбере, че не го използва.

• СЛУЧАЯТ 5

Служител вижда, че фирмата изхвърля нещо, което не бива да се изхвърля така. Може да го съобщи. Ако го направи, ще го уволнят – не заради това, а по друга причина, която ще намерят.

• СЛУЧАЯТ 6

Двама приятели работят заедно. Единият разбира, че за повишението се борят те двамата, и знае за другия нещо, което, ако се каже, ще го извади от играта. Нещо вярно.

Задача 1. Какво се търгува (3 минути)

Във вашия случай – какво се иска от човека и какво му се предлага в замяна? По едно изречение.

Иска се: _____

Предлага се: _____

Задача 2. Кой е той в романа (3 минути)

Кой от героите на „Тютюн“ стои в същото положение? Не търсете еднаква случка – търсете еднакъв избор.

Героят: _____

По какво си приличат: _____

Задача 3. Сметката (3 минути)

- Ако човекът от вашия случай се съгласи – какво ще му струва това? Не веднага, а след десет години.

- И кой друг ще плати заедно с него?

ИНДИВИДУАЛНА ЗАДАЧА

Клас: 10. ____

Име: _____

Дата: _____

Работи всеки сам. Три въпроса, четири минути.

Табелките са на дъската – гледайте ги, ако ви трябва.

Въпрос 1. Какъв свят е „Никотиана“? Три неща, по които се разпознава – не какво произвежда, а по какви правила живее.

1. _____
2. _____
3. _____

Въпрос 2. Изберете един герой. Какво е получил и какво е дал за него? По едно изречение за всяко – и посочете къде в текста си личи, че е платил.

Героят: _____

Получил: _____

Дал: _____

Личи си тук: _____

Въпрос 3. Върнете се към случая, с който започна часът. Тогава казахме на каква цена човекът би се съгласил.

- Сега напишете другото: какво трябва да има човек, за да откаже?

ДОМАШНА РАБОТА – „Един случай, който наистина се е случил“

- Следващият час ще правим аргументи и ще ви трябва материал, който не е измислен.
- Намерете един реален случай на човек, платил висока цена за успеха си. Може да е от новина, от документален филм, от книга, от нечий разказ, от живота на човек, когото познавате. Не е нужно да е известен – по-добре е да не е.
- Запишете в четири изречения:
 - кой е човекът и с какво се е занимавал;
 - какво е спечелил;
 - какво е загубил;
 - струвало ли си е според вас – и защо.

Носете го написано. Ще започнем следващия час директно от вашите случаи, така че без него ще ви е трудно.

Ако не намерите нищо, което да ви убеди, донесете случай, в който човек е отказал висока цена. Той върши същата работа.

This image shows a single sheet of white paper with horizontal blue ruling lines. The lines are evenly spaced and run across the width of the page. There are no margins, text, or other markings on the paper.

КЛЮЧ ЗА УЧИТЕЛЯ

0. ПОДГОТОВКА ПРЕДИ ЧАСА

- Прочетете случая за началото – текстът му е в точка 1. Научете го наизуст или го препишете на листче. Не го четете от телефон.
- Разпечатайте Приложение 1 и Приложение 2 – по един лист на група, и Приложение 3 – по един на ученик.
- Пригответе лепенки или тиксо за табелките от първата дейност. Ако нямате, оставете табелките да се четат на глас и нарежете листовите на катедрата.
- Разпределете предварително кой герой отива при коя група и кой случай при коя група. Списъците са в точки 3 и 4.
- Оставете на дъската място за списък от осем-девет реда. Той се пише пред учениците в първите минути и остава до края.

1. ЗА ПРОВОКИРАНЕТО

- Влезте и започнете направо с този случай, без поздрав и без обявяване на тема:
- „Един човек работи от година в голяма фирма. Справя се добре. Един ден шефът му подава документ за подпис и в него има числа, които не са точно верни – не са фалшиви, но са подредени така, че да заблудят. Шефът казва: Всички го подписват, а до година ти си на моето място.“
- После задайте въпроса точно така: „Какво трябва да му предложат, за да подпише?“ Не питайте дали ще подпише – това води до спор за морал и часът се обръща.
- Записвайте на дъската всичко, което подхвърлят – пари, повишение, сигурност, спокойствие за семейството, уважение, страх да не остане без работа. Пишете кратко, по една дума на ред, без да коментирате и без да подреждате по важност. Осем-девет реда стигат.
- Когато списъкът се напълни, спрете и кажете какво току-що се е случило: за две минути класът е съставил ценоразпис. Оттам влизате в романа.
- Не бършете списъка до края на часа. Затварянето се връща точно при него.
- Ако някой каже „аз не бих подписал за нищо“ – приемерте го, без да спорите, и отговорете: „Тогава запишете за себе си какво ви прави толкова сигурен. Ще ви го поискам накрая.“

2. ЗА ВЪВЕДЕНИЕТО

- Три неща минават тук: какъв свят е „Никотиана“, как изглежда компромисът в романа и защо упадъкът не е събитие, а процес.
- „Никотиана“ се въвежда като система, а не като злодей. В нея няма човек, който да е решил да развали останалите. Има правила, които възнаграждават едно поведение и наказват друго – и хората постепенно стават такива, каквито правилата искат. Това е по-страшно от злодей и е по-вярно.
- Упадъкът се показва като стълба, не като падане: никой не се съгласява веднага на голямото. Съгласява се на малкото, после на следващото малко, и след години не може да посочи стъпката, на която е станал друг човек. Ако класът разбере това, втората дейност минава сама.

- Назовете кратко кой какво плаща – Борис, Костов, Ирина, Спиридонов, работничките в складовете. По едно изречение за всеки, без разгръщане: подробностите идват от групите, не от вас.
- Не морализирайте и не обобщавайте с изречение за днешното време. Съпоставката с днес е работа на втората дейност и е много по-силна, когато я направят учениците.

3. КЛЮЧ КЪМ ПЪРВАТА ДЕЙНОСТ – „Музеят на „Никотиана““

- Групи от по четирима. Не местете чиновите.
- Разпределете героите предварително, по един на група: Борис, Ирина, Костов, Спиридонов, Мария, работничките от склада. При по-малко групи махнете Мария и Спиридонов. При повече – дайте един герой на две групи; двете витрини за един човек се оказват най-интересни.
- Разбивка на единайсетте минути: 1 минута инструкция, 4 минути Задача 1, 5 минути Задача 2, 2 минути Задача 3 и залепване. Табелките се четат, докато групите ги лепят – не отделяйте отделно време за представяне.
- Дайте образец, преди да пуснете групите, и то за чужд герой, за да не подсказвате: „Ако някой ми даде Редингота, бих сложил във витрината неговия износен редингот. Табелката: това е върхна греха; получил е уважението на едно малко градче; дал е всяка възможност да живее другаде.“
- Какво може да се очаква и кое е добър знак: часовник, писалка, ключ, договор, огледало, мостра тютюн, чаша, писмо, лекарска чанта, детска снимка. Не се придържайте към списък – важното е предметът да казва нещо, което героят не би признал.
- Типична грешка: групата избира предмет, който само илюстрира занятието – „на Костов – книга, защото чете“. Върнете ги с въпроса: „Какво в този предмет е неудобно за него?“
- Втора типична грешка: третият ред на табелката излиза общ – „дал е душата си“. Пускайте конкретно: „Кое точно е дал? Назовете човек, място или година.“
- Задача 3 е проверката за четене и не се пропуска. Ако група не намери място в текста, нека смени табелката, а не текста.
- Когато табелките са на дъската, задайте един въпрос към целия клас и не отговаряйте вместо тях: „Кой от тези хора е получил това, за което е платил?“

4. КЛЮЧ КЪМ ВТОРАТА ДЕЙНОСТ – „Същото, но днес“

- Раздайте случаите устно, по един на група, по номер. Запишете си предварително кой номер на коя група отива.
- Разбивка на десетте минути: 1 минута инструкция, 3 минути Задача 1, 3 минути Задача 2, 3 минути Задача 3 и изслушване на два отговора.
- Съответствията, които обикновено се появяват, но не ги обявявайте предварително и не ги налагайте: случай 1 – Борис в началото на пътя си; случай 2 – човекът, който решава съдби, без да ги вижда; случай 3 – цената на тръзването; случай 4 – продаването на нещо, което не се вижда; случай 5 – Костов, който знае и мълчи; случай 6 – приятелството, което се разменя за място.

- Приемайте всяко съответствие, което групата може да защити с дъгов. Задачата не е да познаят „правилния“ герой, а да видят единакви избор.
- Задача 3 е мястото, където часът си казва думата. Настоявайте отговорът да е след десет години, не веднага. „Ще му е неудобно“ не е отговор – поискайте какво ще му е станало навик.
- Не позволявайте случаите да се превърнат в разговор за конкретни фирми, хора или политика. Ако тръгне натам, върнете го: „Не говорим за кого става дума. Говорим какво се иска от човека.“
- Деликатен момент: случай 3 засяга грижата за възрастен родител, а случай 2 – уволнение на самотен родител. В някои клас това може да е нечия домашна ситуация. Раздайте тези два случая на групи, за които сте сигурни, и не разпитвайте за лични примери.

5. КЛЮЧ КЪМ ЗАДАЧАТА ЗА ПРОВЕРКА

- **Въпрос 1.** Очаква се нещо от рода на: Всичко в него има цена; хората се ценят според това колко носят; който се колебае, изостава; никой не отговаря сам за резултата, затова никой не се чувства виновен; влиза се лесно, излиза се трудно. Три от тези или подобни са достатъчни.
- **Въпрос 2.** Проверявайте едно: посочено ли е конкретно място в текста за третата част. Отговор без опора се връща за поправка следващия час, не се зачерква.
- **Въпрос 3.** Тук няма верен отговор и не се оценява като знание. Търсете дали ученикът назовава нещо конкретно – човек, който би го видял; работа, която може да си намери другаде; нещо, което не иска да загуби. Отговорите „характер“ и „морал“ са празни; ако имате време, върнете ги с молба за пример.
- Съберете листовците на излизане.

6. ЗА ЗАТВАРЯНЕТО

- Върнете класа при списъка от началото на часа. Сложете звездичка пред онова, което Борис е получил изцяло – обикновено това са парите и мястото.
- После задайте последния въпрос и не отговаряйте на него: „Какво няма в този списък?“ Изчакайте няколко секунди. Ако някой каже „цената“, кимнете и спрете дотам. Ако никой не се сети, кажете го сам с едно изречение и не го обяснявайте.
- Домашната работа се обявява накрая и се казва защо е нужна – следващият час започва директно от донесените случаи. Кажете и резервния вариант, за да не остане някой без задача.

7. АКО ВРЕМЕТО НЕ СТИГА

- Съкратете Задача 3 от Приложение 1 – нека групите посочат мястото в текста устно, докато лепят табелките.
- В никакъв случай не съкращавайте Задача 3 от Приложение 2 и връщането към списъка на дъската. Ако часът изостава, отрежете от въведението – стълбата на компромиса може да се обясни с две изречения.